

TRANS- ȘI INTERDISCIPLINARITATEA – O PERSPECTIVĂ BAZATĂ PE STIMULAREA CREATIVITĂȚII LA ELEVII CLASELOR PRIMARE

CZU: 373.3.025:159.954.4

Ramona-Elena ROTARU

*Școala doctorală Științe Sociale și ale Educației,
Universitatea de Stat din Moldova*

TRANS- AND INTERDISCIPLINARITY – A PERSPECTIVE BASED ON STIMULATING CREATIVITY IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN

This article aims to present some theoretical perspectives based on stimulating creativity in primary school children through trans and interdisciplinarity. Nowadays, children's creativity should be stimulated from the perspective of trans and interdisciplinarity. Moreover, their skills and competencies should be developed in the educational system in order to address and exploit differences among children in a class positively, and manage new ideas and creative problem solving successfully. Primary school children should be provided with multiple occasions to seek over their interests in multiple settings. This occasion may lead to original ideas, new interests, and a variety of creative problems solved through the perspective of trans and interdisciplinarity.

Keywords: *transdisciplinarity, interdisciplinarity, creativity, primary school children, stimulating creativity.*

Trans- și interdisciplinabilitatea au devenit o perspectivă interesantă în lumea educațională. Abordarea bazată pe stimularea creativității la elevii claselor primare contribuie la dezvoltarea sistemului educațional și a personalității copilului. Măsura în care potențialul creativ al unui individ (sau al unui grup) este exprimat depinde considerabil de mediul în care acea persoană (sau grup) există. Pentru a înțelege creativitatea, trebuie să analizăm interacțiunile dintre transdisciplinabilitate și interdisciplinabilitate. Am propus conceptul de creativitate pentru a examina influențele abilităților și competențelor care ar trebui dezvoltate în sistemul educațional. Mai multe studii au arătat că nevoia de a stimula creativitatea la elevii din școala primară reprezintă succesul progresului educațional. Secolul XXI reprezintă o perioadă de progres tehnologic și schimbare constantă. Mai mult decât atât, este esențial ca această creativitate să stimuleze abilitățile pe tot parcursul vieții necesare în această nouă eră, cum ar fi: generarea unei idei noi, asumarea originală, abilități multiple de rezolvare a problemelor, construirea autoeficacității [1].

După studierea literaturii de specialitate relevante pentru creativitate identificăm principalele influențe care promovează creativitatea. Întrucât abordarea și exploatarea diferențelor dintre elevii claselor primare este multiplă, acestea ar trebui gestionate prin rezolvarea creativă a problemelor și crearea ideilor într-un mod pozitiv. Articolul se încheie prin identificarea problemelor în care sunt necesare cercetări suplimentare. Creativitatea este o dimensiune esențială a vieții și se găsește la fiecare nivel al existenței. Atunci când educatorii înăbușă creativitatea, aceștia se opun propriului fir al universului. Nu suntem egouri încapsulate, îndepărtate de lume, de limitele noastre; suntem persoane în comunitate ale căror identități sunt stabilite în raport cu ceilalți. Chiar dacă o persoană dezvoltă idei în mod izolat, ideile sunt o sinteză a nenumărate forme de creativitate dezvoltate de alții.

Csikszentmihalyi susține că termenul de *creativitate* este un „proces care poate fi observat doar la intersecția în care se intersectează indivizii, domeniile și câmpurile” [2, p.314]. Progresele realizate între timp sunt uluitoare, iar la momentul actual unii cercetători din străinătate analizează fundamentele justificative pentru condiția unei discipline a cărei denumire este încapsulată în creatologie. Ei încă nu au găsit motive solide să renunțe la expunerea mai modestă privind *studiul creativității* [3, 4]. Cei mai mulți autori susțin că în procesul de constituire ca disciplină, studiul creativității a ajuns doar pe o treaptă intermediară, cele de *interdisciplinaritate*, după ce a depășit stadiul pluridisciplinarității, dar nu a atins *transdisciplinaritatea* spre care tinde. La momentul actual ne aflăm la un anumit nivel de integrare a contribuțiilor disciplinelor, în care sunt modificate anumite elemente-cheie ale conceptelor și metodelor. Creativitatea mai are de integrat contribuțiile mai multor discipline, pentru a descoperi relațiile dintre ele. Deși cea mai mare parte a studiilor asupra creativității vin dinspre psihologie, este de necontestat faptul că disciplina creatologiei are mult de câștigat studiind creativitatea din pedagogie, economie, sociologie, filosofie, antropologie, istorie, arte, tehnică etc.

Diferiți psihologi notabili au abordat subiectul *creativității*, deși de obicei ca un interes periferic. În plus, psihologii au abordat adesea probleme de fond direct relevante pentru înțelegerea creativității, cum ar fi *rezolvarea problemelor, perspicacitatea, inteligența, talentul și geniul* [4, p.2]. Creativității i s-a dat o explicație complet științifică, deși era mai degrabă naturală decât creativitatea umană. Cu toate acestea, reperul lui Darwin a oferit un model potențial pentru psihologia creativității. Poate că ideile originale și adaptative din mintea umană apar dintr-un proces analog de selecție a variației. Această posibilitate a fost exprimată în 1880 de William James, psiholog și filosof din SUA, când a spus că „evoluția socială este rezultanta interacțiunii a doi factori total diferiți: în primul rând, individul, darurile sale specifice derivând din jocul psihologic și infra-forțe sociale, dar ținând în mâinile sale toată puterea inițiativei a originii; și, în al doilea rând, mediul social, cu puterea sa de a adopta sau respinge atât individul, cât și darurile sale” [5, p.6].

Creativitatea poate juca un rol important în societatea cunoașterii, așa cum demonstrează dezbaterile interdisciplinară și transdisciplinară ce va fi prezentată mai jos.

Creativitatea este conceptualizată ca o abilitate pentru toți. Este o abilitate pe care toată lumea o poate dezvolta și, prin urmare, poate fi stimulată sau, de asemenea, inhibată. Actorii educaționali au puterea de a debloca potențialul creativ și inovator al elevilor [6].

Acest articol prezintă pe scurt câteva perspective asupra trans- și interdisciplinarității din perspectiva importanței stimulării creativității la elevii claselor primare. Cu cât interlegăturile dintre societatea noastră și mediul actual devin mai evidente, cu atât noțiunea de integrare (în mai multe perspective sociale și domenii de cunoaștere) devine mai importantă. În mod similar, încercăm să le susținem în sistemul educațional, trecând dincolo de abordările noastre disciplinare și multidisciplinare mai tradiționale și explorând abordările interdisciplinare și transdisciplinare. Promovarea transdisciplinarității și interdisciplinarității la elevii claselor primare este o necesitate impusă de schimbări și acumulări cognitive în mai multe domenii, precum și de complexitatea și diversitatea problemelor cu care se confruntă societatea. Astăzi, mai mult ca oricând, elevii din ciclul primar trebuie să își asume roluri și responsabilități, să ia propriile decizii, să răspundă rapid și bine la diferitele provocări ale vieții, folosindu-și gândirea critică și stimulându-și creativitatea.

Abordarea relațională a problemei studiilor interdisciplinare și argumentele aduse pentru regândirea identității noastre disciplinare din punctul nostru de vedere experiențial și aspirațional al participării transdisciplinare este destul de dificil de evidențiat. Dar, participarea transdisciplinară necesită depășirea disciplinară și o deschidere către perspectivele altor discipline. În participarea transdisciplinară, cealaltă perspectivă, celelalte discipline, au nevoie de recunoaștere și invitație în nucleul dur al sinelui disciplinar și pentru aceasta nu este suficientă metoda și weltanschauungul cercetării convenționale interdisciplinare. Cercetarea interdisciplinară solicită acum o interogare, deschidere și îmbogățire transdisciplinară și așteptarea interdisciplinarității într-o chemare a eforturilor transdisciplinare. Pe de o parte, scopul final al educației este ca elevii să învețe cum să trăiască încântător într-o lume complexă, pluralistă, cu multe vulnerabilități; pe de altă parte, prin perspectiva transdisciplinară a curriculumului oferim un sprijin acestui tip de prezumții. În această situație, creativitatea ar trebui să ocupe un rol primordial în educație, în același rând, perspectivele transdisciplinare care fac apel la promovarea stimulării creativității copiilor din școala primară [7]. Mai mult, *transdisciplinaritatea* s-a dezvoltat din conceptul de *interdisciplinaritate* prin semnificația dată de Jean Piaget care sugerează că legătura dintre discipline poate fi redată de expresia „o abordare holistică a lumii reale care este interactivă” și serios complicată. Prin urmare, „preocupările transdisciplinarității – așa cum este indicat de prefixul „trans”, care înseamnă în același timp între discipline, în interiorul unor discipline diferite și dincolo de orice disciplină – sunt direcționate spre înțelegerea lumii actuale, unul dintre imperatiile sale fiind unitatea cunoașterii” [8, p.181].

Pe de altă parte, *transdisciplinaritatea* implică o abordare integrată a curriculumului, concentrându-se pe problemele din viața reală, cu accent pe identificarea soluțiilor, rezolvarea problemelor din viața reală, pentru a dezvolta abilități de viață. Mai

mult decât atât, *interdisciplinaritatea* implică transferul de metode de la o disciplină la alta, căutând teme comune ale mai multor discipline, care pot duce la realizarea obiectivelor de învățare la nivel înalt, competențe transversale, care, indiferent de disciplină, implică aceleași principii, prin utilizarea strategiilor de predare - învățare bazate pe probleme. Prin urmare, este foarte important să abordăm stimularea creativității la copiii din școala primară din perspectiva trans- și interdisciplinarității. Această reprezentare de mai jos a lui Jenseniu (2012) rezumă progresul către transdisciplinaritate într-o adaptare instantanee a figurilor exemplificate printr-un procedeu imagistic.

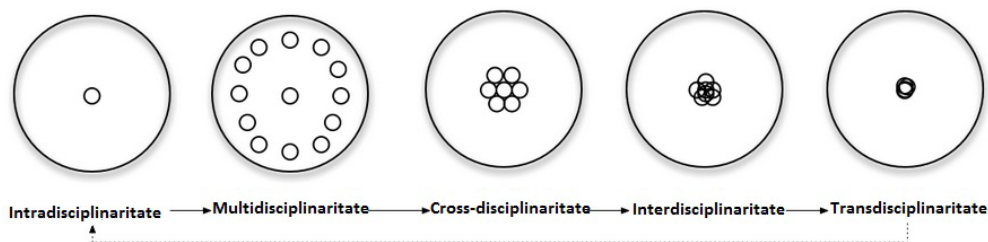

Fig.1. Progresul către transdisciplinaritate [9].

Interdisciplinaritatea provine din latinescul *inter* care înseamnă „printre, între, în mijloc” – integrarea cunoștințelor și metodelor din diferite discipline folosind o sinteză de abordări. Interdisciplinar se referă la colaborări între discipline academice contrastante sau metode de cercetare pentru noi aplicații, noi analize sau crearea unor discipline complet noi (Nicolescu, 1997).

Transdisciplinaritatea submerge din latinescul *trans* (prep.), care înseamnă „peste, dincolo” – apariția unei noi discipline care transcende granițele perspectivei disciplinare. Transdisciplinaritatea combină interdisciplinaritatea cu o abordare participativă. Paradigmele cercetării implică participanți non-academici ca participanți (egali) la procesul de atingere a unui obiectiv comun – de obicei, o soluție la o problemă a societății în general. Poate fi considerat punctul culminant al eforturilor interdisciplinare [10]. Transdisciplinarul are, de asemenea, un holism asociat. În timp ce colaborările interdisciplinare creează noi cunoștințe sintetizate din disciplinele existente, o echipă transdisciplinară leagă toate disciplinele într-un întreg coerent [11]. Domeniul „durabilității” în esență este unul transdisciplinar. Gândirea transdisciplinară sugerează acea gândire creativă privind o disciplină care deschide o ușă către creativitate privind alte discipline. Așa că cel mai probabil există o structură a procesului de gândire (“habits of thinking”) [12].

Noua reformă, spre deosebire de cea tradițională, ar trebui să devină anticipativă, adică în coerență cu o viziune în care viitorul nu trebuie doar să fie așteptat sau îndeplinit, ci și proiectat, construit conform unui set de obiective dorite. În același timp, formarea copilului în clasele primare implică nu doar dobândirea unor cunoștințe, ci și învățarea lui de a învăța, de a gândi liber, critic, creativ. Astfel, obiectivul principal

al politicii educaționale este atins: eficiența sistemelor de instruire pentru rezolvarea problemelor comune [13].

Deconectarea dintre teorie și practică poate părea să creeze bariere între cerințele curriculumului și capacitatea de a stimula creativitatea în clasă. Întrucât problemele majore ale educației actuale sunt stringente, educația trebuie să fie abordată din perspectivă inter- și transdisciplinară. Cei mai mulți autori susțin că, în procesul de constituire ca disciplină, studiul creativității a ajuns doar pe treapta de mijloc, cea de interdisciplinaritate, după ce a depășit stadiul pluridisciplinarității, dar nu a atins transdisciplinaritatea spre care tinde. În acest moment ne aflăm la un anumit nivel de integrare a contribuțiilor disciplinelor, în care sunt modificate anumite elemente-cheie ale conceptelor și metodelor. Creativitatea mai are de integrat contribuțiile mai multor discipline, pentru a descoperi relațiile dintre ele. Deși cea mai mare parte a studiilor asupra creativității vine dinspre psihologie, este clar că disciplina creatologiei are mult de câștigat de la pedagogie, economie, sociologie, filosofie, antropologie, istorie, arte, tehnică etc.

Concluzii

Apelul la „creativitate” a devenit din ce în ce mai familiar ca o expresie a politicii de învățământ superior. Cu toate acestea, multe discuții academice și politice actuale se bazează pe afirmații despre importanța „mai multei creativități”, fără niciun sens clar asupra implicațiilor pentru culturile disciplinare care organizează activitatea de cunoaștere în cadrul universităților. Un mediu de cunoaștere transdisciplinar și interdisciplinar are o capacitate mai mare de a forma viitorul muncii creative. Un astfel de mediu nu este atât de ușor de creat în practică, însă problemele multiple existente au nevoie de cercetări suplimentare.

Concluzia care reiese din această lucrare este reprezentată de necesitatea reformei în domeniul învățământului primar care are ca rezultat schimbări de gândire. Aceste schimbări nu subvaluează contextul, diversitatea situațiilor și abordărilor, care sunt esențiale pentru înțelegere și ancorare în realitate, viață. Aceste schimbări ar trebui să contribuie la stimularea creativității copiilor din școala primară. Prin urmare, copiilor din școala primară ar trebui să li se ofere ocazii multiple pentru a-și căuta interesele în mai multe situații. Această ocazie poate duce la idei originale, interese noi și la o varietate de probleme creative rezolvate din perspectiva trans- și interdisciplinarității.

Referințe:

1. ISAKSEN, S., MURDOCK, M. The Emergence of a Discipline: Issues and Approaches to the Study of Creativity. In: Isaksen, S. and oth. (Eds.), *Understanding and Recognizing Creativity*. Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 1993, p.13-47.
2. CSIKSZENTMIHALYI, M. Implications of a Systems Perspective for the Study of Creativity. In: R.J. Sternberg (ed.) *Handbook of Creativity*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999, p.314.
3. FALCONER, E.G., CROPLEY, D.H., DOLLARD, M.F. An Exploration of Creativity in Primary School Children. In: *International Journal of Creativity and Problem Solving*,

- 2018, no28:2, p.7-25. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/329076263> [Accesat: 02.05.2021]
4. SIMONTON, D.K. The Psychology of Creativity: A Historical Perspective. In: *Green College Lecture Series on The Nature of Creativity: History Biology, and Socio-Cultural Dimensions*, University of British Columbia, p.2. Disponibil: <https://simonton.faculty.ucdavis.edu/wpcontent/uploads/sites/243/2015/08/HistoryCreativity.pdf> [Accesat: 04.05.2021]
 5. *Ibidem*, p.6.
 6. FERRARI, A., CACHIA, R., PUNIE, Y. Innovation and Creativity in Education and Training in the EU Member States: Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching. In: *Literature Review on Innovation and Creativity in E&T in the EU Member States (ICEAC)*. Luxembourg, 2009. Disponibil: https://www.researchgate.net/profile/Yves-Punie/publication/265996963_in_ET_in_the_in-E-T-in-the.pdf [Accesat: 20.05.2021]
 7. JEDER, D. Transdisciplinarity – the advantage of a holistic approach to life. In: *Procedia. Social and Behavioral Sciences*, 2014, 137, p.127-131, doi: 10.1016/j.sbspro.2014.05.264.
 8. *Ibidem*, p.181.
 9. RAMCHANDANI, J. *What is transdisciplinarity?* 2017. Disponibil: <https://blog.welearnwegrow.community/what-is-transdisciplinary-13c16eacf57d> [Accesat: 25.05.2021]
 10. *Ibidem*.
 11. MCGREGOR, S.L.T. *The Nature of Transdisciplinary Research and Practice*, 2004. Disponibil: <http://www.kon.org/hswp/archive/transdiscipl.pdf>. [Accesat: 25.05.2021].
 12. HENRIKSEN, D., *The seven transdisciplinary habits of mind of creative teachers: An exploratory study of award winning teachers*, 2016. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/309305705_The_seven_transdisciplinary_habits_of_mind_of_creative_teachers_An_exploratory_study_of_award_winning_teachers. [Accesat: 25.05.2021]
 13. LUNGU, V. Caracterul inovativ al educației prospective. În: *Revista de teorie și practică educațională Didactica Pro*, 2009, nr.1 (53), p.19-22. Disponibil: http://www.prodidactica.md/revista/Revista_53.pdf [Accesat: 25.05.2021]